

Обґрунтування
науково-дослідної теми кафедри української мови
**«Лінгводидактичні засади формування мовної особистості в навчальних
закладах різних типів»**
(2017–2022)

Актуальність дослідження. В умовах активізації міжкультурної взаємодії та прагнення України приєднатись до європейського співтовариства дедалі більшої значущості набуває професія філолога, готового до фахової комунікації. Попри пильний інтерес до процесу навчання української мови, методика формування мовної особистості майбутніх фахівців філологічних і нефілологічних спеціальностей тривалий час залишалася на периферії дослідницьких пошуків.

Незважаючи на значний внесок дослідників у теорію і практику навчання української мови в закладах різних типів, дослідження з лінгводидактики охоплюють лише окремі сегменти мовно-комунікативної підготовки, водночас методика формування мовної особистості майбутніх фахівців не була предметом теоретико-прикладного дослідження. Донині недостатньо уваги приділяється опануванню учнями і студентами соціокультурних відомостей, питанням культури усного й писемного мовлення, формуванню мовної особистості суб'єктів навчання, що унеможливує розв'язання низки суперечностей між: зростанням вимог до якості професійно-комунікативної діяльності майбутніх фахівців і недостатнім рівнем сформованості їхньої професійної комунікативної компетентності; рівнем наукового осмислення проблеми й недостатнім теоретико-методичним забезпеченням процесу формування мовної особистості майбутніх фахівців; необхідністю досконалого володіння українською мовою та нерозробленістю теоретичних засад формування мовної особистості у процесі навчання української мови в закладах різних типів, з урахуванням сучасних соціально-економічних потреб і вимог суспільства.

Необхідність розв'язання означених суперечностей, актуальність і недостатня наукова розробленість проблеми зумовили вибір теми дослідження *«Лінгводидактичні засади формування мовної особистості в навчальних закладах різних типів»*.

Мета дослідження – розробити лінгводидактичні засади формування українськомовної особистості учня, студента в умовах сучасного освітнього закладу.

Відповідно до мети визначено завдання:

- обґрунтувати теоретико-методологічні засади формування українськомовної особистості учня і студента в умовах сучасного полікультурного простору.

- оптимізувати зміст навчання української мови в основній і профільній школі задля формування в учнів ключових і предметних компетентностей на засадах дослідницького та полікультурного підходів;
- розробити методичні рекомендації для вчителів-словесників щодо шляхів реалізації нової освітньої стратегії навчання української мови.
- удосконалити змістові й технологічні аспекти навчання мовознавчих та лінгводидактичних дисциплін майбутніх учителів української мови в контексті нової освітньої стратегії Університету.
- оновити змістові й технологічні аспекти навчання української мови за професійним спрямуванням відповідно до запитів, потреб і викликів сучасного соціуму.
- удосконалити методичні засади навчання української мови як іноземної.

Об'єкт дослідження – процес навчання української мови в загальноосвітньому та вищому навчальних закладах .

Предмет дослідження – зміст, принципи, форми, методи, прийоми та засоби формування мовної особистості суб'єкта навчального процесу.

Методи дослідження:

- **теоретичні** (аналіз наукових джерел із досліджуваної проблеми, синтез, моделювання, узагальнення), що використовуються для вивчення психолого-педагогічної літератури й визначення концептуальних засад дослідження, уточнення сутнісних характеристик його базових понять;

- **емпіричні** (анкетування, бесіда, безпосереднє й опосередковане спостереження, самооцінювання, тестування) – задля з'ясування рівнів сформованості в майбутніх фахівців комунікативної компетентності; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності розробленої методики формування мовної особистості майбутніх фахівців філологічної і нефілологічної спеціальностей;

- **методи математичної статистики** – для опрацювання отриманих даних та встановлення статистичної значущості результатів дослідження та їх якісно-кількісної інтерпретації.

Керівник проекту:

Караман С.О., д-р пед. наук, професор

Відповідальні виконавці проекту:

Горошкіна О. М., д-р. пед. наук, професор

Караман О. В., канд., пед. наук, професор

Виконавці проекту

1. Стишов О. А. , д-р філол. наук, професор
2. Яворська С. Т., д-р. пед. наук, професор
3. Дружененко Р. С., канд. пед. наук, доцент
4. Заєць В. Г., канд. пед. наук, доцент
5. Захарчук-Дуке О. О., канд. пед. наук, старший викладач

6. Александрова В. Ф., старший викладач
7. Радченко А. Ф., старший викладач
8. Остапченко О. В., старший викладач
9. Задорожня О. М., викладач

До виконання НДР залучатимуться студенти, магістранти та аспіранти кафедри української мови Інституту філології КУБГ.

Виокремлено 4 етапи НДР:

- **Етап 1. Розроблення змісту теоретико-прикладного аспекту формування українськомовної особистості учня в навчальних закладах різних типів на дослідницькій основі (відповідальні: Заєць В. Г., канд. пед. наук, доцент)**
- **Етап 2. Розроблення змісту теоретико-прикладного аспекту формування українськомовної особистості студентів філологічних спеціальностей. (відповідальні: Дружененко Р. С., канд. пед. наук, доцент)**
- **Етап 3. Розроблення змісту теоретико-прикладного аспекту формування українськомовної особистості студентів нефілологічних спеціальностей (відповідальні: Горошкіна О. М., д-р. пед. наук, професор).**
- **Етап 4. Розроблення лінгводидактичних засад навчання української мови як іноземної. (відповідальні: Караман О. В., канд., пед. наук, професор)**

Очікувана теоретична та практична значущість дослідження.

На теоретико-методичному рівні передбачається:

- обґрунтування основних базових понять теми дослідження;
- опис історії становлення і розвитку методики навчання української мови як науки і навчальної дисципліни (період 1990 р. й донині);
- обґрунтування лінгводидактичних стратегій навчання української мови з використанням інноваційних засобів навчання;
- теоретико-методичне обґрунтування лінгводидактичних засад навчання основних розділів української мови в закладах різних типів;
- розроблення концепції навчання української мови у професійній комунікації;
- розроблення концепції методики навчання української мови у профільній школі;
- розроблення концепції методики навчання мовознавчих дисциплін у виші;
- розроблення концепції методики навчання української мови як іноземної.

На рівні практичного впровадження передбачається:

- підготовка нових лекційних курсів та циклів лабораторних робіт;

- розроблення й апробація дисциплін, які запроваджено до нових навчальних планів магістрів спеціальності «Філологія»;
- часткове використання матеріалів дослідження у лекційних курсах «Українська мова у професійній комунікації», «Методика навчання української мови», «Методика навчання української мови у профільній школі», «Методика викладання мовознавчих дисциплін у виші», «Методика викладання української мови як іноземної»;
- розроблення ЕНК із дисциплін: «Українська мова у професійній комунікації», «Методика навчання української мови», «Методика навчання української мови у профільній школі», «Методика викладання мовознавчих дисциплін у виші»;
- розроблення змісту програм, підручників, посібників з української мови для учнів загальноосвітніх навчальних закладів;
- доповнення й перевидання підручників і посібників з мовознавчих та лінгводидактичних дисциплін для студентів відповідно до запитів, потреб і викликів сучасного соціуму;
- підготовка навчальних посібників із методики навчання української мови як іноземної для студентів-філологів;
- підготовка посібників з української мови для студентів-іноземців.

Очікувані результати:

- підготовка курсових, конкурсних наукових, бакалаврських, магістерських робіт студентів, статей, монографій, дисертацій;
- розроблення змісту програм, підручників, посібників з української мови для учнів загальноосвітніх навчальних закладів;
- доповнення й перевидання підручників і посібників з мовознавчих та лінгводидактичних дисциплін для студентів відповідно до запитів, потреб і викликів сучасного соціуму;
- розроблення концепції навчання української мови за професійним спрямуванням;
- підготовка навчальних посібників із методики навчання української мови як іноземної для студентів-філологів;
 - підготовка посібників з української мови для студентів-іноземців.

Результати дослідження будуть узагальнені й опубліковані у вигляді:

- **монографії** (колективної) «Лінгводидактичні засади формування мовної особистості суб'єкта навчання в закладах різних типів» (15,0 друкованих аркушів);
- **статей у журналах та збірниках наукових праць**, що входять до переліку наукових фахових видань України та у зарубіжних виданнях (20,0 друк. арк.);
- **п'яти навчальних підручників та трьох навчальних посібників з дисциплін «Українська мова для учнів 8, 9, 10, 11, 12 класів», «Методика навчання української мови у профільній школі», «Методика**

викладання мовознавчих дисциплін у виші», «Методика викладання української мови як іноземної».

- публікаціях інших видань (**словники, довідників, збірників вправ і завдань, робочих зошитів** тощо).

Заплановано використання результатів проекту в підготовці наукових кадрів:

- захист докторських дисертацій (прийняття до захисту спеціалізованою вченою радою) за тематикою проекту (5);
- захист кандидатських дисертацій (прийняття до захисту спеціалізованою вченою радою) за тематикою проекту (12);
- захист магістерських робіт за тематикою проекту (10);
- захист бакалаврських робіт за тематикою проекту (10).

Результати дослідження можуть стати основою для подальшого вивчення проблем лінгводидактики, а також використовуватися під час розробки навчально-методичної літератури та освітніх програм у процесі професійної підготовки студентів-філологів та в системі післядипломної освіти; під час викладання курсів із «Українська мова у професійній комунікації», «Методика навчання української мови», «Методика навчання української мови у профільній школі», «Методика викладання мовознавчих дисциплін у виші», «Методика викладання української мови як іноземної».